

I denne spalten kan du følge årstidene

gjennom glimt fra Adresseavisens 227-årige historie.

Guide er
ODDVAR VALSTAD

Like før frigjøringen i 1945 rullet Pris- og rasjoneringspolitiet opp krigsårenes største svart-handlersak i Trondheim. En liten tue veltet det store «lasset».

16 PERSONER var innblandet. Syv ble satt under tiltale med påstand om fengselstraff. Andre fikk bøter av ulik størrelse fra 250 kroner til 2500 kroner. Svartebørsprisene lå dels på det ti-dobbelte av maksimalprisene.

Hovedpersonen i affæren var en 35 år gammel lastebilsjåfør. Han hadde i løpet av 1944 drevet svartebørsvirksomhet i stor stil. Utvalget var variert: Sellulose-lakk, takmaling, stenkulltjære, trematerialer, petroleum, laks, siid, mel, kjøtt, flesk, tauverk, røyketobakk, sigaretter, ost, skinn og en del tøyer. Varene var skaffet til veie gjennom lysskye kanaler.

For maling tok han 25 kroner pr. kg. og for kreosot 5,50 kroner. Maksimalprisen var 50 øre. For stenkulltjære tok han 4,50 kroner, mens lovlig pris var 45 øre. Laks solgte han for 18 – 21 kroner kiloet, siid-åttunger for 40 kroner pr. stk. Delvis bedrevet fisk ble omsatt for 30 kroner pr. kg. og kukjøtt for 18 kroner.

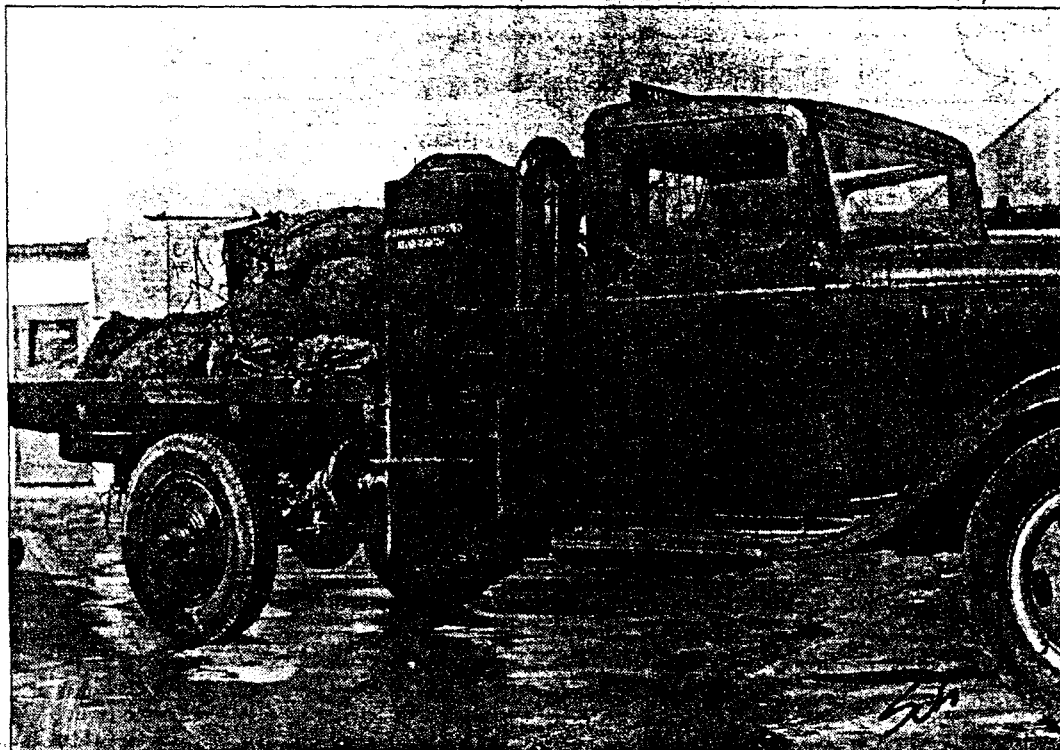
En agent sto for mesteparten av salget. Også han ble innhentet av lovens lange arm.

Hovedmannen satt en god stund fengslet før saken kom opp for Prisretten. De øvrige involverte var dels folk som hadde kjøpt varer, dels mellommenn som solgte varene videre – på svartebørsen.

Saken var innfløkt. Myndighetene hadde bl.a. store problemer med å oppspore varenes egentlige opprinnelse. Det ble bragt på det rene at kjøttet kom fra en gårdbruker i Strinda og laksen fra en fisker i Malvik.

Slik var det

Liten tue veltet stort lass

En utildelt gulvtue på en av byens lastebiler satte politiet på sporet av den største svart-handlersak som ble oppklart i Trondheim under okkupasjonen. Bilen på bildet er forøvrig den første generatorbilen som ble registrert i Trondheim. Foto: Schrøder

Gårdbrukeren ble dømt til 90 dagers fengsel. Dessuten måtte han tåle en inndragning på vel 3000 kroner.

En tid senere ble hovedmannen, en lastebilsjåfør, satt på tiltalebenken. Likeledes to andre personer som var tiltalt for medvirkning. Hovedmannen ble idømt fengsel i ett år og ni måneder, samt en bot på 1000 kroner. I tillegg måtte han tåle en inndragning på 35.000 kroner. Hans kompanjonger ble idømt fengselstraffer på henholdsvis seks måneder og 120 dager. Inndragningsbeløpene her ble satt til 1500 kroner og 1000 kroner. Det ble ført 30 vitner.

Før krigen hadde hovedmannen vært selger i malvarer, og satt i vanskelige økonomiske kår.

Etter krigsutbruddet fikk både han og kona etter hvert et godt utkomme. Men han forsto at det ville forandre seg igjen

når krigen var over. Tiltalte ville derfor skaffe seg en solid økonomisk basis, slik at han ble istand til å starte egen forretning. Med dette som mål begynte han også på handelsskole. For å make dette måtte han ha kapital.

Det var bokstavelig talt en liten tue som veltet det store lasset. Lederen for en offentlig institusjon i Trondheim ble en dag oppmerksom på en parkert lastebil der det bl.a. stakk ut en gulvtue fra lasten. Mistenkelig. Gulvtuer var mangelvare, som alt annet i krigsårene. Månedskvoten for hans institusjon var således bare en tue.

Anmeldelsen førte til ransaking, hvor politiet kom over bevismateriale både i form av notater og varer. Tiltalte ble raskt arrestert og ga straks en nokså uforbeholden tilståelse.

En svartebørshandler i Inntrøndelag

var heldigere. Ifølge forlydender i Henning og Sparbu skulle det ha vært en serie tilfelle av ulovlig elgjakt. En og samme mann, en gårdbruker i bygda, hadde drevet jakten. Det het seg at han hadde kjørt hjem skrottene fra skogen og siden solgt kjøttet på svartebørsen for ti kroner kiloet. Marinen forduftet til Sverige, da han kom under var med at forholdet var anmeldt til myndighetene.

Herredsjegermesteren i Sparbu uttalte på Adresseavisens forespørsel at det iallfall var på det rene at gårdbrukeren hadde skutt to elger ulovlig denne vinteren.

– Hva som nevnes ut over dette tall, er nok bare rykter, sa han. Elgene var skutt med ulovlig våpen i skogen like ved bebyggelsen. Herredsjegermesteren føyde til at elgstammen var utrolig stor i bygda, anslagsvis 70 – 80 dyr, og mange hadde søkt ned grunnet snøforholdene.